

rı yok olmuştur. Han son yıllarda Osman-gazi Belediyesi'nce esaslı bir tamirden geçirilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, İ. DH. 46112/662; E V 15785; A. MKT. MHM. 24/286; 35/288; A. MKT. MVL. 59/112; EV. d. 25117/1-1 MAD. D. 8810/1-1; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi II*, s. 46-118; *Türkiyede Vaktî Abideler ve Eski Eserler*, Ankara 1983, III, 216-227; Kâzım Baykal, *Bursa ve Anıtları*, İstanbul 1982, s. 137-141; Özer Ergenç, *Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı: XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya*, Ankara 1995, s. 48-49; Mefail Hızlı, *Osmanlı Klasik Döneminde Bursa Medreseleri*, İstanbul 1998, s. 81-87; Bedri Yalman, *Bursa Yeşil Cami Pencere Parmaklıklarındaki Gümüş Kakma Motifler*, Bursa 2003, s. 15; Salih Pay, "Kentleşmeye Katkı Bakımından Yeşil Külliyesi", *Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü*, Bursa 2008, s. 47-53; Kâmil Kepcioğlu, *Bursa Kütüğü* (haz. Hüseyin Algül v.dğr.), Bursa 2009, IV, 252-261; Feridun Akozan, "Türk Külliyesi", *VD*, VIII (1969), s. 306.

DOĞAN YAVAŞ

YEŞİLCAMI KÜLLİYESİ

İznik'te XIV. yüzyılın son çeyreğinde inşa edilen külliye.

Caminin iç kapısı üzerinde yer alan kitâbeye göre yapının Sultan I. Murad devrinde Çandarlı Halil Hayreddin Paşa tarafından 780'de (1378-79) inşasına başlanmış, dış kapı üzerinde üç satır halindeki kitâbeye göre de Hayreddin Paşa'nın ölümünden

Yeşilcami – İznik

İznik
Yeşilcami
harim
kısmından
bir görünüş

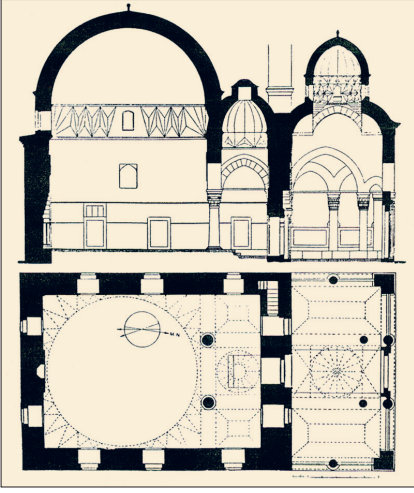
sonra 794'te (1392) inşaat tamamlanmıştır. Dış kapı üzerindeki kitâbede yapının mimarının Hacı b. Mûsâ olduğu yazılıdır. Külliye günümüze ulaşmayan bir dârühadisle bir imaretin varlığı bilinmektedir. Ayrıca caminin güneydoğusunda harap durumda bugüne intikal eden bir hamam kalıntısı bulunmaktadır. XIX. yüzyılın sonlarından itibaren bakımsızlıktan harap olan cami Yunan işgali esnasında tahrip edilmiştir. Cami 1956-1960, minare ise 1961-1965 yılları arasında esaslı bir onarımdan geçirilmiştir.

Adını sırlı tuğla ve çinilerle süslü minaresinden alan caminin cepheleri hafif sarımtırak renklere düzgün kesilmiş mermer bloklarla kaplıdır. Yapının dikdörtgen planlı ve kubbeye örtülü, üç birimli son cemaat yeri oldukça derin tutulmuştur. Ön cephede üç, yanlarda ikişer sivri kemerli açıklıklı olarak düzenlenen son cemaat yerinde köşelerde "L" şeklinde pâyeler, ortada ön cephede iki, yanlarda ise birer sütun mevcuttur. Sütunlarda mukarnaslı, pâyelerde ise mukarnaslı ve bitkisel süslemeli başlıklar vardır. Cephede ortadaki açıklığın içine sütun başlıkları kesilip iri mukarnaslı söve ve lento yerleştirilmiştir. Taçkapı görünümü kazanan girişte lento üzerinde yapının kitâbesi yer almaktadır. Kapının iki yanındaki sütunların arkasına birer sütun yerleştirilerek ortada bir küçük, bir büyük kemerli düzen elde edilmiştir. Son cemaat yerinde orta birim, mihrap ekseninde iki yarım tonoz arasında mukarnaslı geçişli yüksek sekizgen kasağın üzerinde onaltı dilimli bir kubbe ile örtülüdür. Kubbenin kasağında dört yönde sivri kemerli birer küçük pencere görülür. İki yanda bulunan birimler ise aynalı tonozla örtülü olup tonozlar dıştan kurşun kaplı çatı altına gizlenmiştir. Son cemaat yerinde oldukça yüksek tutulan yan birimlerin cepheleri rûmîli ve palmetli bordürle çevrelenmiş, geometrik

kompozisyonlu ve ajurlu taş şebekelerle kapatılmıştır.

Mihrap ekseninde yer alan kapı, mukarnaslı başlıklara oturan sivri kemer altında iki renkli taş geçmeli ve basık kemerli bir açıklığa sahiptir. Sivri kemerin üstünde üç dilimli bir palmetten oluşan tepelik görülür. Kapı açıklığının köşeleri farklı başlıkları olan yivli sütunçelerle yumuşatılmış, sütunçelerin etrafı lotus-palmet dizisiyle çevrilmiştir. Kapının sağındaki pencerenin üzerinde girift bir süsleme bulunmaktadır. Lento üzerinde küfî hatlı bir besmele yazılıdır. Sivri kemerli alınlık içinde lotus-palmet ve rûmîlerden meydana gelen bitkisel bezeme, köşeliklerde iri rûmîli bir düzenleme, üstte ise palmetli bordür mevcut olup pencere dıştan rûmîli bir dizile çevrelenmiştir. Soldaki pencere sivri kemerli alınlıklıdır, alınlığın ortasında palmet dolgulu iri bir rozet vardır. Birkaç basamakla ulaşılan harim dikine dikdörtgen planlıdır ve mihrap yönünde prizmatik üçgenlerle geçiş sağlanan dıştan çokgen kasağın sivri kubbe ile örtülüdür. 11 m. çapındaki kubbenin göbeğinde kalem işi olarak asimetrik dilimlerle halinde düzenlenmiş mavi, turuncu, kiremit kırmızısı, siyah ve beyaz renklerin kullanıldığı bitkisel dekorlu bir madalyon bulunmaktadır. Kuzey yönünde mekân, mukarnas başlıklı iki sütuna oturan sivri kemerli üç birimle bir kademe genişletilmiştir. Ortadaki birim iri mukarnaslı geçişli sekiz dilimli bir kubbe ile örtülü olup kubbe ortasında muhtemelen sonradan kapatılmış olan küçük bir aydınlık feneri vardı. İki yanda yer alan birimler aynalı tonozla örtülmüştür. Sağdaki birimde vaktiyle ahşap bir mahfilin bulunduğu, duvarla sütun ve başlığındaki izlerden anlaşılmaktadır. Harimin duvarları 3,34 m. yüksekliğe kadar mermer levhalarla kaplıdır. Gri damarlı mermerler simetrik yerleştirilip dekoratif bir görünüm elde edilmiştir. Yer yer siyah ve kırmızımsı

YEŞİLCAMI KÜLLİYESİ

İznik'teki Yeşilcami'nin planı ve kesiti

renklerde taşlarla panolar meydana getirilerek daha etkileyici bir mekân oluşturulmaya çalışılmıştır. Cephelerde alt sırada ikişerli yer alan dikdörtgen açıklıklı pencereler dıştan sivri kemerli alınlıklıdır ve her biri farklı düzenlenmiştir. Eskiden bu pencerelerin üstlerindeki ahşap tavanların boyalı olduğu bilinmektedir. Üst sıra pencereler sivri kemerli açıklıklı olup mihrap yönünde iki, yan duvarlarda tekli olarak ele alınmıştır. Ayrıca kasnakta dört yönde sivri kemerli birer pencere vardır. Zengin süslemeli mermer mihrap iki yandan sütunçelerle sınırlanmış ve süslemesiz bir bordürle çevrelenmiştir. Mihrap nişinin iki köşesi de sütunçelerle yumuşatılmış, ancak sağ köşedeki sütunçe tahrip olmuştur. Beş kenarlı nişin içinde ortada geometrik kompozisyonlu madalyon, iki yanda yine geometrik kompozisyonlu sekiz kollu yıldızlar yer almaktadır. Üstte iri silmeli altıgenlerden meydana gelen zencerek bordürden sonra mukarnaslı yaşmak mevcuttur. Yaşmağın üzerinde mukarnaslı çıkmalı küfî kitâbede, "Bi'smi'l-meliki'l-aliyyi'l-âfi el-müteâli" (her şeye hükmedici, yüce, ulu ve her şeyi kuşatıcı olan Allah'ın adıyla) yazılıdır. Mihrap üç yönden geometrik kompozisyonlu bir bordürle çevrelenmiştir. Üstte yüksek kabartma olarak işlenmiş rûmî kompozisyonlu üç dilimli bir tepelik görülmektedir. Camideki ahşap minber ve vaaz kürsüsü yenidir.

Harimin batı köşesinde beden duvarları üzerinde yükselen minare mermer kaplamalı onikigen kaideye sahiptir. Mukarnaslı bilezikten sonra silindir biçiminde

devam eden gövdenin alt kısmı iki renkli taştan geometrik düzenlemelidir. Bunun üzerinde sırlı tuğla ve çinilerle kaplı olan bölümde mangan moru zemin üzerinde, firûze renkli altıgen ve dokuzgenlerin keşişmesiyle elde edilen geometrik süslemeli bir kuşak bulunmaktadır. Yine firûze renkli küçük zencerek motifli bordürden sonra gövdenin büyük bir kısmının tuğlaları arasında mangan moru ve firûze renkli sırlı tuğlalarla elde edilmiş zikzak deseni mevcuttur. Firûze renkli zikzakların uçlarındaki piramidal çıkıntılar gövdeye hareket kazandırmıştır. Üstte mangan moru zemin üzerinde firûze altıgenlerden meydana gelen zencerek motifinin ardından yine aynı renklerin kullanıldığı geometrik geçmeli bir kuşak şerefe altında yer almaktadır. Üç sıra mukarnaslı şerefede mangan moru ve firûze sırlı çiniler, kalıp tekniğiyle oluşturulmuş kabarık geometrik süslemeli çiniler ve küçük sarkıtlar bulunmaktadır. Korkulukta firûze ve kobalt mavisi renkli çinilerle yapılmış kaplamalar vardır. Petek kısmında mangan moru, firûze ve sırsız tuğlalarla dikeyde zikzak düzenleme teşkil edilmiştir. Üstte kurşun kaplı külâhla sonlanan minareye yapının içinde pencereden geçilerek ulaşılmaktadır. Hamamın XV. yüzyılda inşa edilerek külliye dahil edildiği tahmin edilmektedir. Çifte hamam olduğu anlaşılan yapının güneydoğu yönünde bir bölümü yola gitmiş, diğer kısımları da büyük ölçüde yıkılmış ve üst örtüleri çökmüştür. Moloz taş ve tuğla malzeme ile inşa edilen hamamın XVII. yüzyılda fonksiyonunu yitirdiği, daha sonra içine bir çini fırınının yapıldığı yakın zamanda kalıntılar içinde yapılan temizlik çalışması ile anlaşılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

K. Otto-Dom, *Das Islamische Iznik*, Berlin 1941, s. 20-33; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi I*, s. 309-320; Yıldız Demiriz, *Osmanlı Mimarisinde Süsleme I: Erken Devir 1300-1453*, İstanbul 1979, s. 595-614; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimarisinde Vakıf Abideleri ve Eski Eserler*, Ankara 1986, IV, 259-265; Semavi Eyice, *Iznik: Tarihçesi ve Eski Eserler*, İstanbul 1988, s. 35-37, 47; Ahmet Siphioğlu, *Iznik'te İsmail Bey Hamamı ve Diğerlerinin Değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi, 1988), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 98-110; Abdülhamit Tüfekçi, *Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı*, Ankara 2001, s. 42-47; E. Emine Naza Dönmez, "Iznik Yeşil Camii ve Türk Mimarisindeki Yeri", *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, Antalya 2008, s. 1-25; C. Gurlitt, "Die Islamitischen Bauten von Iznik-Nicea", *OA*, III (1912), s. 56-57; Ali Saim Ülgen, "Iznik'te Türk Eserleri", *VD*, sy. 1 (1938), s. 53-69; Faruk Şahin, "Iznik Yeşil Camii Minaresi ve Unutulmuş Bir Çini Tekniği", *STAD*, II/4 (1989), s. 48-54.

AHMET VEFA ÇOBANOĞLU

YEŞİLİMARET CAMİİ

Tire'de
XV. yüzyılın ilk yarısında
inşa edilen cami.

Yaşlı Bey Camii adıyla da bilinir. 1935-1971 yılları arasında Tire Müzesi olan yapı bugün cami olarak kullanılmaktadır. İnşa kitâbesi bulunmayan yapının mevcut vakfiyesinden 845 (1441) yılında II. Murad'ın emirlerinden Tire sancak beyi Halil Yaşlı Bey tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. 1915'te yanarak tamamen ortadan kalan Tire Mevlevihânesi'nin semâhânesi olduğuna dair kaynaklarda bilgi yer alır; nitekim Evliya Çelebi de mevlvihânenen dönüştürüldüğünü söyler. En son 1996'da onarım gören yapı, aynı eksen üzerinde yan odaların açıldığı bir kubbeli mekânla buna bağlanan aynı genişlikteki, dışarıya beşgen şeklinde çıkıntı yapan yarım kubbeli bölüm ve giriş cephesini kaplayan son cemaat yerinden meydana gelir. Doğu tarafından yapıya köşeli bir kaide üzerinde yükselen tuğla minare bitişir. Yapım malzemesi moloz taş-tuğla karışımıdır. Beden duvarlarının tuğla ile çevrili, kaba taş sıralı örgüsüne karşılık son cemaat yerinin tamamında daha özenli bir işçilik görülür. Burayı, yatay ve dikey olarak bir ya da iki sıra tuğla ile çevrilmiş düzgün taşlardan meydana gelen bir örgü kaplar. Beden duvarlarının üzerini çepeçevre çift sıra halinde kirpi saçak dizisi dolaşır. Üst örtüyü oluşturan kubbelerin üzeri kurşunla kaplıdır. Yandaki kubbeli mekânlarda birer pencere, güney yönündeki yarım kubbeli mekânda ise dört adet pencere yapının dış

Yeşilimaret Camii'nin planı

